

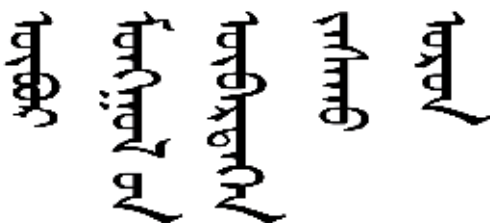
Flyktingar från Inre Mongoliet: – Vår nomadkultur och vårt språk hotas

När jag var barn brukade mina föräldrar ibland ta med mig till Etnografiska Museet. Det låg på samma plats som idag, ute på Djurgården i Stockholm. Men ännu var museet inrymt i äldre gula byggnader, gamla militärkaserner. Där inne låg montrarna tätare än idag och var proppfulla med föremål. Lite dammigt, men spännande.

Ovan: gatubild från den äldsta stadsdelen i dagens Huhhot, huvudstad i Inre Mongoliet. Foto Satbir Singh.

Nedan: exempel på mongolisk skrift. Texten lyder "Autonoma regionen Inre Mongoliet". Inre Mongoliet heter "Öbüür Monggol" på mongoliska.

Några gånger tittade vi på utställningsdelen om Mongoliet. Där befann sig ofta en lång lite rödlätt äldre man. Han framstod för mig som jättelik i den mörka kostym med vit skjorta som han bar en gång minns jag. Han pratade alltid engagerat och med en lustig accent om det stora nomadtältet av filtad ull, jurtan, och de andra mongoliska sakerna som fanns utställda. Efter en stund märkte jag att mina föräldrar blev mycket intresserade. De hade börjat förstå att mannen som berättade var en ganska speciell person.

– Är det Hertig Larson själv, frågade de.

– Nej, jag heter Georg Söderbom.

Mannen som stod framför oss var Sven Hedins kamelförare och chaufför. Han är död sedan decennier nu. Han var född i Mongoliet av svenska missionärer. Han körde den svenske upptäcktsresanden Sven Hedin och de andra expeditionsmedlemmarna under några av Hedins större resor i denna del av världen.

Svensk-kinesisk expedition

Mellan 1927 och 1935 ledde Sven Hedin en svensk-kinesisk expedition till Centralasien. Expeditionen bestod av ett stort antal svenska och kinesiska vetenskapsmän, däribland arkeologer, botaniker och vad som då kallades etnografer. Bland de svenska deltagarna fanns Georg Söderbom, Folke Bergman, David Hummel, August Larson – även kallad "Hertig Larson" – samt Gösta Montell.

Georg Söderbom vistades enligt Etnografiska museets personregister vid andra världskrigets slut vid den så kallade Burmavägen som deltagare på kinesisk/engelsk/amerikanska sidan i kriget mot japanerna. Han gjorde då åtminstone en resa på militärvägen ned till Burma från Yunnan i sydvästra Kina. Efter 1949 bosatte han sig i Sverige och tjänstgjorde vid Etnografiska Museet fram till 1973.

Livet i nomadtält är inte främmande

Jag kommer att tänka på Georg Söderbom när Sonomdorj Shinjilt, en till Sverige invandrad mongol för en tid sedan tog kontakt med Fjärde Världen. Vi stämmer träff på vårt kontor. Med sig har Shinjilt sin landsman Dolgion Hatgin som liksom han själv kommer från Inre Mongoliet, som hör till Kina. Nu bor de i Sverige. De studerar bägge teknik på universitetsnivå, men Shinjilt jobbar också extra som sushikock.

Under vårt samtal framkommer att dessa bägge mongoler är födda i de centrala delarna av Inre Mongoliet. Livet i tält är inte alls främmande för dem. Samtidigt är det mongoliska traditionella nomadiserande livet i fälttält, som utspelar sig på sommarhalvåret, hotat. Myndigheterna begränsar möjligheterna att ha boskap.

– Numera är det inte så många som bor i jurta, eller *gerr* som det egentligen heter, berättar Shinjilt.

– Det är sol på dagen, men på nätterna är det mycket kallt. Bara de

senaste åren har kulturen förändrats mycket. Det har flyttat in många kineser, och mongolerna glömmer bort sin nomadtradition. Eller den förbjuds till och med.

– Det är finns politiska åtgärder från myndigheterna som vill minska nomadernas boskapsmängd för att skydda naturen. Men målet är också att få bort den urgamla nomadiska livsstilen. Mongolerna tvingas flytta till mer tätbefolkade områden och blir en minoritet i städerna. Mongoliska språket håller helt på att avskaffas som kommunikationsspråk. Språket finns kvar inom vissa utbildningar dock, berättar Dolgion.

Miljarder ton kol

Officiellt är Inre Mongoliet en autonom region i Kina. 17 procent av de 23 miljonerna invånarna är mongoler. Inflyttning av han-kineser uppmuntras av regeringen. Inre Mongoliet är 1,2 miljoner km² stort. Där lever nu 6 miljoner mongoler som en minoritet i sitt eget land. En hel del andra ursprungsfolk finns också.

I Inre Mongoliet finns kolföreskomster på runt 676 miljarder ton. Dessutom sällsynta mineraler som används vid framställning av bildskärmar och lågenergilampor. I Ordosbäckenet beräknas 700 miljoner ton olja finnas under marken. Gruvor och industrier anläggs, sedan 2008 har mer än 200 kolgruvor öppnats, med giftiga utsläpp som följd.

Många nomader anser att deras djur förgiftas av utsläppen. Över 250 000 nomaders existens hotas.

Jag frågar om mongolernas situation i Kina kan jämföras med några andra folks. Shinjilt och Dolgion beskriver tibetaners och uigurers situation i Kina som lik deras. De börjar redogöra för historien och nuläget i sina hemtrakter:

– 1947 ockuperade Kina Inre Mongoliet, eller Södra Mongoliet som vi gärna kallar det. Under en period på 64 år flyttade 20 miljoner kineser in i området. Liksom när det gäller Tibet får kineser som flyttar till Inre Mongoliet stöd från myndigheterna, säger Dolgion.

Hästar, får, getter, kor

– Inre Mongoliet har en lång gräns nära Beijing. Stäppen har odlats upp, vilket inte passar så bra i Centralasien. 64 procent av stäppen har nästan blivit öken.

– Den kinesiska muren är en gammal kulturgräns mellan nomader och jordbrukare, och mellan klimatzoner. Norr om kinesiska muren är det inte lämpligt att bedriva jordbruk. Här bevaras naturens balans bättre om man nomadiserar med hästar, får, getter eller kor. De kinesiska myndigheterna vet att det inte går att odla där – men de vill inte ändra politik.

– Nomadlivet innebär att man flyttar fyra gånger per år beroende på klimat, det finns fyra olika årstider. I

Myndigheterna i Kina vill minska nomadernas boskapsmängd för att skydda naturen. Men målet är också att få bort den urgamla nomadiska livsstilen, säger Shinjilt och Dolgion, mongoler från Inre Mongoliet.
Foto: Henrik Persson

Shinjilt och Dolgion demonstrerar i traditionella mongoliska kläder utanför Kinas ambassad i Stockholm.

Läs mer

- Eric Wennerholm: Sven Hedin. En biografi.
- Georg Söderbom: Bortom kinesiska muren: Skildringar från Mongoliet
- Innere Mongolei: Rohstoff-boom zerstört wirtschaftliche Existenz Mongolische Nomaden. Artikel i tidningen Pogrom/Bedrohte Völker nr 4-2011
- Southern Mongolian Human Rights Information Center, SMHRIC, www.smhric.org/

Inre Mongoliet gränsar både till staten Mongoliet och till östligaste Sibirien. Nära 80 % av befolkningen är han-kineser. Övriga är mongoler, manchurer, hui och daur.

familjerna bor barnen kvar tillsammans med de gamla, men detta har också ändrats mycket. Familjerna har färre barn nu i enlighet med myndigheternas politik.

– På vintern bor man i hus av tegel eller trä, på sommaren i filttält. Den traditionella livsstilen försvinner från söder till norr. En familj får inte ha fler än 25 får och fem kor. Då får man 3 000 yuan i stödpengar per år. En yuan är 1,10 i svenska kronor. Men det finns till exempel ingen försäkring.

– Det finns 5-årsplaner. Man kan bli straffad med fängelse om man inte följer den, och fåren tas då också.

Fängslanden, tortyr

Hur har då mongolernas krav bemötts i Kina, och vad gör de här i Sverige för att uppmärksamma mongolernas situation i Kina?

– En av våra mest kända ledare är Hada, berättar Shinjilt. Han har hållits över 13 år i kinesiskt fängelse och utstår ännu tortyr där. Han har aldrig erkänt sig skyldig inför den kinesiska regeringen. Tvärtom håller han fast vid sina åsikter, säger Shinjilt:

– Hada var min lärare. Jag var 19 år gammal och förstaårsstudent vid universitetet. Jag var även medlem i Södra Mongoliets Demokratiska Union (SMDU). Den 10 december 1995 blev 70 medlemmar i Södra Mongoliets Demokratiska Union

olagligt gripna av den kinesiska regeringen i huvudstaden Huhhot i Inre Mongoliet. Efter detta protesterade Huhhots universitetsstudenter mot gripandena och ordnade demonstrationer två gånger. Den kinesiska regeringen skickade polis och soldater och stoppade demonstrationen med våld.

– Hada, som var Södra Mongoliets Demokratiska Unions ordförande, fick 15 års fängelse och Tegsh, som var vice-ordförande, fick 10 år. Andra medlemmar som var universitetslärare blev av med sina lärarlegitimationer. Hadas bokhandel, som specialiserade sig på mongoliska studier, stängdes och alla böcker och all egendom blev konfiskerad. Hadas fru Xinna satt fängslad i tre månader, och deras enda son Uiles i två år mellan 2002 och 2004. Hada skulle 10 december 2010 släppas efter 15 år i fängelse. Men han kvarhålls i ett hemligt fängelse nära flygplatsen i Huhhot. Xinna och Uiles greps dessutom igen. Hada har flera gånger hungerstrejkat i protest mot behandlingen av honom.

Skuggad och kontrollerad

– Jag satt själv fängslad i tre månader, berättar Shinjilt, anklagad för att ha varit medlem i en organisation och organiserat en demonstration. Efter frigivningen blev jag avstängd från mina studier, jag fick reseförbud i fem år och jag blev skuggad och kontrollerad vart jag än gick. Mina mänskliga rättigheter inskränktes allvarligt under många år.

– Även inför OS 2008 förstärkte den kinesiska regeringen sitt förtryck i Inre Mongoliet, många oliktankande anhölls i hemlighet.

– Vi har ordnat demonstrationer och uppvaktningar här i Sverige. Men vi vill gärna ha förslag på riksdagsmän att kontakta. Hada, en av våra mongoliska ledare, sitter fängslad med en dom på 15 år, och vi vill nominera honom till Nobels fredspris, säger Shinjilt.

– Vi har haft vissa kontakter med kristdemokraterna och moderaterna, men vill som sagt gärna ha mer hjälp att kontakta fler svenska partier och myndigheter och organisationer.

Henrik Persson